

ROLUL ETICII TEOLOGICE ÎN PROCESUL DE EDUCARE ȘI DESĂVÎRȘIRE A OMULUI

Petru POPESCU, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Summary: *At the origin of theological ethics is the Word of God and it is formulated in the following fundamental principles:*

- 1) *You Shall love the Lord Your God with All Your Heart and with All Your Soul And With All Your Mind (Bible Matthew 22.37);*
- 2) *Your Shall Love Your Neighbour As Yourself (Bible. Matthew 22.39);*
- 3) *You Shall Not Commit Murder;*
- 4) *You Shall Not Commit Adultery;*
- 5) *You Shall Not Steal;*
- 6) *You Shall Not Bear False Witness (Bible. Matthew 19.18);*
- 7) *Whoever Exalts Himself Shall be humbled and Whoever humbles Himself Shall Be Exalted (Bible. Matthew 23.12)*

These divine principles constitute the foundation of theological ethics and are revealed to man by God, by His Holy Spirit through the prophets and His Son - Jesus Christ, so that man, following them faithfully, can know the Truth, divinely improve himself, ie get closer to God if he wants to and be happy forever.

Key-words: *God, Holy Spirit, love, man, life, death, freedom, voluntary, theological ethics, education, perfection, happiness.*

„Scris este în proroci: Și vor fi toți învățați de Dumnezeu” (*Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ioan 6,45). Toate neamurile lumii au fost informate de către Dumnezeu, prin proroci și prin Fiul său – Iisus Hristos, despre existența Sa, și despre importanța îndeplinirii principiilor (poruncilor) Sale pentru om, dar nu toți oamenii au crezut în El și puțini au îndeplinit poruncile Lui ca să cunoască, din propria lor experiență, că Dumnezeu există și că îndeplinind, în conlucrare cu El, principiile Lui se pot desăvârși, adică, cu ajutorul lui Dumnezeu se pot îndumnezei prin har.

Etica teologică are la origine cuvântul lui Dumnezeu și este formulată în următoarele principii fundamentale divine, pentru viața social-armonioasă a omului, pentru fericirea și desăvârșirea lui divină: 1. Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău (*Biblia sau Sfânta Scriptură*. Matei 22.37). 2. Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși (*Biblia sau Sfânta Scriptură*. Matei 22.39). 3. Să nu ucizi. 4. Să nu comiți adulter. 5. Să nu înșeli. 6. Să nu furi (*Biblia sau Sfânta Scriptură*. Matei 19.18). 7. Să nu te prea mărești. Deoarece „Cel ce se va înălța pe sine va fi smerit, și cel ce se va smeri pe sine va fi înălțat” (*Biblia sau Sfânta Scriptură*. Matei 23.12.)

Aceste principii divine constituie fundamentul eticii teologice și sunt revelate omului de către Dumnezeu, cu Duhul său Sfânt prin proroci și prin Fiul său – Iisus Hristos, pentru ca omul, îndeplinindu-le cu credință, să cunoască Adevărul, să se desăvârșească divin, adică să se îndumnezeiască, dacă vrea, și să fie fericit pururea.

Crearea de către Dumnezeu a ființei umane ca entitate relativ-autonomă, încadrată în unitatea armonioasă a lumii universale, pune în evidență și aspectul sociouman al armoniei unității lumii. Acest aspect de importanță majoră pentru viața social-

armonioasă a omului, pentru desăvârșirea lui divină și deci pentru scopul suprem al vieții lui, poate fi înțeleasă numai prin respectarea de către om a eticii teologice, adică a principiilor fundamentale divine de activitate social-armonioasă, ce-și descoperă adevărata lor valoare în procesul de îndumnezeire a omului, ca rezultat al acțiunilor sale de conlucrare armonioasă atât cu forțele lucrătoare ale Creatorului său, cât și cu restul lumii create de Dumnezeu din care fac parte și alți semeni ai săi, și cu care se află în permanentă legătură.

Conlucrarea presupune din partea omului acțiuni benevole cu gândul, cuvântul și fapta, conform principiilor eticii teologice, care asigură omorârea morții în firea umană, adică afirmarea vieții prin negarea morții. Evitând „greșalele” purtătoare de moarte (păcatele), omul se armonizează cu Creatorul său, dătător de viață.

În creștinismul ortodox, de exemplu, etica teologică este asceză, „este omorârea morții din noi, ca să se elibereze firea de sub robia ei. Căci sunt două morți: cea dintâi este produsă de păcat și este moartea firii, cea de a doua este moartea după asemănarea lui Hristos, care este moartea păcatului și a morții produse de el. Dar precum moartea firii, ca descompunere produsă de păcat, nu vine numai în momentul final, ci roade ca un vierme vreme îndelungată, așa și moartea morții, sau a păcatului, nu este numai ceva de moment, ci ceva ce trebuie pregătit vreme multă prin mortificare ascetică. Asceza deci este o eliminare treptată a otrăvii care duce firea la descompunere, la corupție. Este, cu alte cuvinte, o eliminare a bolii ce duce firea spre moarte și deci fortificarea firii. Asceza este mortificare de-viață-făcătoare, cum îi zice sfântul Simion Noul Teolog. Ea este omorârea treptată a păcatului și a tuturor tendințelor spre el. (Dumitru Stăniloae, *Ascețica și mistica ortodoxă*, Vol. 1, p. 10).

Datorită relativei sale autonomii, ființa umană dispune de un potențial de libertate ce-și găsește expresia semnificativă în facultatea omului de a crea și deci în posibilitatea de a conlucra armonios cu forțele lucrătoare ale Creatorului său, la propria sa devenire și desăvârșire. Sensul profund al potențialului de libertate constă în faptul că omul are posibilitatea alegerii, el nu este impus cu forța să ia parte la conlucrare, ci este liber să-și exprime voința sa personală, ce decurge inerent din propria sa experiență socială, respingând sau acceptând conlucrarea. Iar atunci când conlucrarea este acceptată, nu-i este impusă o formă rigidă de activitate instinctuală, ci i se propune o modalitate de efectuare a acțiunilor sale cu gândul, cuvântul și fapta, ce corespunde armoniei unității lumii și asigură deschiderea spre infinit a formelor specifice de activitate, adică i se propune calea spre libertatea adevărată și deplină, calea spre nemurire.

Nu poate exista o izolare absolută a Creatorului de creatura Sa, căci în felul acesta nu s-ar mai putea vorbi de unitatea lumii și nici de posibilitatea de a avea relații între noi și de a ne cunoaște reciproc. Căci două ființe fără nici o legătură între ele nu mai au putința de a se cunoaște. De aceea poate fi vorba numai de o distorsiune sau chiar suprimare a armoniei legăturii omului cu Creatorul său și cu restul lumii înconjurătoare, datorită lipsei de credință în El și nerespectării principiilor divine a eticii teologice, la originea cărora se află însuși Dumnezeu.

„Eforturile ascetice sunt mijloacele prin care firea omenească, pe care o purtăm fiecare, participă tot mai mult la forța firii omenești a lui Iisus Hristos; căci în eforturile noastre este prezentă și forța din firea omenească a lui Hristos. Legătura potențială cu Hristos ni se face efectivă prin credința în El, și forța Lui devine forța noastră. ... Noi suntem uniți cu Hristos încă înainte de starea culminantă a unirii tainice cu El,

încă în actul prelungit al mortificării noastre. Nu numai că înviem cu Hristos, ci și murim cu El; sau, nu înviem cu Hristos dacă nu și murim cu El, mai întâi. (Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica ortodoxă*, Vol. 1, pag. 12).

S-ar putea reproșa: la ce-i servește omului existența sa, dacă în potență conține dumnezeirea oferită de Creatorul său?

Răspunsul este că, dacă omul n-ar fi fost creat, el n-ar fi avut configurația sa spațială relativ autonomă față de Creator și față de semenii săi, n-ar fi dispus de libertate și în principiu n-ar fi existat de fel, pentru că nu s-ar fi diferențiat cu nimic de Creatorul său.

Oamenii fiind creați din geneză ca indivizi, asemenea unor „semințe”, ce nu diferă unul de altul în gradul lor de libertate, au premise potențial egale de a crește, a se educa și a se cultiva fiecare în felul său specific întru desăvârșirea personală, trecând în felul acesta de la calitatea de individ la cea de individualitate.

Omul are posibilitatea de a hotărî în mod liber dacă vrea sau nu să conlucreze cu Creatorul său întru desăvârșirea sa divină.

Cu cât mai mult omul își mărește gradul său de cultură trecând de la calitatea de individ la cea de individualitate, apropiindu-se de starea de desăvârșire, cu atât mai mult se lărgeste și gradul lui de libertate, acesta fiind rezultatul muncii sale depuse în conformitate cu principiile eticii teologice, întru dezvoltarea facultății de a iubi dumnezeiește, pe care a primit-o din geneză de la Creatorul său.

Măreția Creatorului constă în faptul că pe măsură ce omul se desăvârșește, conlucrând cu Creatorul său și cu alți semeni ai săi, el nu se pierde ca individualitate, nu se topește în alți oameni sau în Dumnezeu, ci își păstrează tot specificul personalității sale. Ca esență oamenii sunt cosubstanțiali, dar ca individualitate au (frecvența, ritmul) lumina și muzica lor inconfundabilă cu a altcuiva, concomitent de natură dinamică, căci desăvârșirea nu înseamnă oprire, nu înseamnă sfârșit, nu înseamnă marginalizare, ci posibilitatea de a crea la nesfârșit.

Orice acțiune de distorsiune sau suprimare a armoniei unității lumii, orice evidențiere excesivă de preamărire – în primul rând în procesul gândirii – îndepărtează omul de la desăvârșirea sa. Adică de la scopul suprem al vieții sale pe pământ, de la cunoașterea adevărată, făcându-l să rătăcească și să-și irosească viața în zadar, asigurându-și totodată necazul și durerea, atât pe pământ, cât și în sferile extraterestre de existență.

Necazul ar fi mai mic dacă existența omului s-ar termina odată cu moartea sa fizică, dar – și aceasta poate spre regretul multora - adevărul constă în faptul că omul e veșnic și va suferi dureri până nu va însuși modul de a fi în acord cu armonia universală, până nu se va smeri și va conlucra direct cu Creatorul acestei lumi, având ca rezultat deplina fericire și nemărginita libertate.

Cineva poate reproșa: ce fel de libertate, dacă trebuie să conlucrez benevol cu Creatorul meu, supunându-mă principiilor divine a armoniei sociale oferite de El?

Răspunsul e că toată înțelepciunea și filosofia vieții constă în faptul că pentru a dobândi libertatea deplină este necesar să însușești, să acționezi conform principiilor oferite de Dumnezeu, sau altfel spus să-ți formezi facultatea de a iubi nepărtinitor, dumnezeiește. Aceasta este poarta prin care trebuie să treci pentru a dobândi adevărata libertate în activitatea de creație divină. Dar aceasta se dobândește numai prin muncă și nu e vorba de o muncă la întâmplare, ci de o muncă ce urmărește un anumit scop, o

muncă care trebuie călăuzită de către cineva care le știe și le înțelege pe toate, iar acel Cineva este Dumnezeu.

Atunci când o persoană sau alta pornește pe această cale, ea va fi numaidecât întâmpinată și susținută în munca sa de către Creatorul acestei lumi, care îi va dirigu pașii, îl va ajuta, îl va mângâia și bucura prin lucrarea Duhului Sfânt. Va conlucra cu el și de aceea cel ce nu se va preamări, ci va îndeplini cu smerenie povețele Lui, își va realiza desăvârșirea divină.

Nu există mai mare învățător decât Creatorul acestei lumi și de aceea nimeni nu va avea un mai mare povățuitor, îndrumător și ajutor decât pe însuși Dumnezeu, prin energiile Sale necreate, prin lucrarea Duhului Sfânt.

E firesc să apară întrebarea: de unde avem certitudinea că există Ființa Creatoare a acestei lumi și de ce mai trebuie să conlucrăm direct cu Ea, dacă acționăm în conformitate cu legea unității lumii și principiile divine a armoniei socio-umane ce derivă din ea?

În legătură cu aceasta trebuie menționat că pe lângă slăbiciunile și viciile propriei sale persoane, omul se ciocnește în calea sa spre desăvârșire divină cu multe alte obstacole ce provin din acțiunile răuvoitoare ale altor entități ființiale, de aceea este nevoie neapărat de a cere cu credință ajutorul lui Dumnezeu, căci fără credință în El și fără ajutorul Lui desăvârșirea divină a omului este imposibilă.

Pe măsură ce omul, sprijinindu-se pe ajutorul lui Dumnezeu, acționează tot mai consecvent cu gândul, cuvântul și fapta, în conformitate cu principiile divine a eticii teologice, devine martorul unui fenomen minunat. Prin acest mod de a fi al său, el accede la armonia universală, și prin această armonie i se face cunoscută în mod direct Ființa Creatoare a acestui univers, fie prin miracolul însănătoșirii (dacă e bolnav și se roagă cerând ajutorul), fie prin miracolul unei luminozități de căldură și iubire ce țâșnește dinlăuntrul inimii, fie prin pacea și liniștea sufletească, fie în diferite alte moduri din viața de zi cu zi, pe care dacă am încerca să le descriem am avea nevoie de sute și sute de pagini, căci totul depinde în primul rând de gradul de cultură al omului în raport cu starea de desăvârșire, adică de gradul însușirii de către om a facultăților de a fi în conformitate cu principiile fundamentale divine ale armoniei socio-umane ce decurg din legea unității lumii și trimise omului spre îndeplinire de către însuși Dumnezeu. Acele persoane care ca rod al credinței și muncii depuse au avut bucuria să li se facă cunoscută Ființa Creatoare a acestui univers, cunosc pe Dumnezeu nu din auzite, ci din propria lor experiență, din întâlnirea lor directă cu El.

Această experiență a fost și este trăită, de exemplu, de mulți credincioși creștin ortodocși, care sau convins și se conving că „Spiritualitatea ortodoxă prezintă procesul înaintării creștinului pe drumul desăvârșirii în Hristos, prin curățirea de patimi și prin dobândirea virtuților, proces care se săvârșește într-o anumită ordine. Cu alte cuvinte, ea descrie modul în care creștinul poate înainta de la o curățire de o patimă, la curățirea de alta, și deodată cu aceasta, la dobândirea diferitelor virtuți, acestea înscriindu-se pe o anumită scară de desăvârșire și culminând în iubire, starea care reprezintă curățirea de toate patimile și dobândirea tuturor virtuților. Înaintând spre această culme, omul înaintează totodată în unirea cu Hristos și odată cu aceasta, în cunoașterea Lui prin experiență, care e totodată și îndumnezeirea sa.

În lumina spiritualității ortodoxe, morala creștină nu mai apare ca o simplă împlinire a unor datorii impuse de poruncile lui Dumnezeu, datorii care în viața aceasta nu-l duc nicăieri, ci îi asigură doar mântuirea ca răsplată exterioară în viața viitoare.

Creștinul crește în Dumnezeu încă în cursul vieții acesteia, căci împlinirea acestor porunci efectuează o transformare treptată în ființa lui, sau o umplere a lui tot mai mult de prezența lucrătoare a lui Dumnezeu- (Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica ortodoxă*, Vol. 1, pag. 5).

Persoana căreia i s-a făcut cunoscut Dumnezeu poate mărturisi că Dumnezeu există și că pentru a deveni desăvârșit omul trebuie să ceară ajutorul Lui, căci Dumnezeu nu se implică nechemat și ne-rugat în procesul de desăvârșire a omului. Din păcate, una din cele mai mari bariere ce stau în calea omului spre desăvârșire, este ignoranța, este nedorința lui de a se pocăi și a cere ajutorul Domnului, este orgoliul său că poate face totul singur, este mândria sa excesivă, este lipsa de smerenie. De aceea, din această cauză, avem nevoie, în primul rând, de a conlucra cu Dumnezeu, pentru a ne învăța să fim smeriți și blânzi la inimă, pentru a ne învăța să iubim dumnezeiește, racordându-ne cu credință și dragoste la puterea de iubire creatoare a lui Dumnezeu. Căci iubirea lui Dumnezeu este o putere creatoare și cine se racordează la iubirea lui Dumnezeu dătătoare de viață capătă facultatea de a putea iubi, la rândul său, cu putere, și tot răul care este îndreptat asupra sa din partea celor din jur este topit în focul iubirii sale, răspunzând la rău nu cu rău, ci cu puterea iubirii sale, susținută și alimentată de atotputernicia Sfântului Duh.

Pentru a dobândi facultatea iubirii dumnezeiești, omul trebuie să acționeze, cu gândul, cuvântul și fapta, în conformitate cu principiile divine ale eticii teologice și să creadă în existența lui Dumnezeu, cerând ajutorul Lui, căci necrezând în existența lui Dumnezeu, care este Creatorul acestei lumi unitare, omul violează armonia unității lumii, provocând distorsiune sau chiar suprimarea armoniei legăturii sale cu Dumnezeu. Legea unității lumii nici n-ar exista, dacă n-ar exista un singur Creator al acestei lumi, ce a fost creată de către Dumnezeu prin puterea iubirii Sale creatoare.

Este foarte important ca pe parcursul vieții sale pământești omul să învețe etica teologică și să însușească să acționeze binevoitor cu gândul, cuvântul și fapta, conlucrând benevol cât mai mult cu Dumnezeu. Anume conlucrând, căci numai datorită muncii depuse omul își poate forma facultățile necesare care îi permit să fie în armonie cu Dumnezeu și sa poată iubi dumnezeiește, atât pe Dumnezeu, cât și pe semenii săi.

Nu întâmplător, când Iisus Hristos a fost întrebat: „Învățătorule, care poruncă este mai mare în Lege ?” – , acesta a răspuns:

„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată gândirea ta. Aceasta este marea și întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta:

Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși.

În aceste două porunci se cuprind toată Legea și prorocii”. (Biblia sau Sfânta Scriptură. Matei 22.36-40.)

Acționând totdeauna, cu gândul, cuvântul și fapta, prin prisma principiilor divine ale armoniei sociale ce derivă din legea unității lumii, prin prisma omniprezenței, omniscienței și omnipotenței lui Dumnezeu – Creatorul acestei lumi, înseamnă a conlucra cu Dumnezeu; aceasta înseamnă a te iubi pe tine însuși cu adevărat; aceasta înseamnă a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuși; aceasta înseamnă a iubi pe Dumnezeu; aceasta înseamnă a iubi dumnezeiește cu putere creatoare.

Iubirea este acțiunea de a da preferință prioritară lui Dumnezeu, însoțită concomitent de cunoaștere și creație. De aceea, având ca obiect al iubirii pe Dumnezeu, acțiunea iubirii este o cunoaștere a lui Dumnezeu, susținută de însuși Dumnezeu în

persoană, care contribuie la desăvârșirea și cunoașterea de sine a omului, la mărirea forței sale de creație.

Omul trebuie să conlucreze neconținut și direct cu Creatorul său, căci cu ajutorul Lui va putea realiza orice acțiuni binevoitoare, de creație și de ajutorare a semenilor săi. Trebuie să-și formeze facultatea de a gândi, a vorbi și realiza faptele sale în conformitate cu principiile divine ale eticii teologice, căci în acest fel își va croi calea cunoașterii adevărate, avându-L ca obiect al cunoașterii – cât ar părea de necrezut pentru unii – pe însuși Dumnezeu în persoană. Îndeplinind funcția de subiect cunoscător și creator, omul are trăsături comune, asemănătoare cu Cel ce a creat întreg universul acesta. Pentru că el, de asemenea, poate să-și cunoască dimensiunea sa (puterea, libertatea) numai în dependență de dimensiunea obiectului pe care o poate cuprinde în frontierele acțiunii sale conștiente de cunoaștere. Principala trăsătură comună dintre om și Creatorul acestei lumi constă în faptul că omul dispune de o conștiință, de facultatea gândirii cu caracter nemărginit. Astfel, reiese că dimensiunea omului va fi cu atât mai mare – fie pe verticală sau pe orizontală, fie ca conținut sau ca formă – cu cât mai mult își va organiza, racorda modul acțiunilor sale cu Sursa vie și inepuizabilă, omnipotentă și omniprezentă a Creatorului acestui univers.

Dacă cineva se îndoiește de adevărul acestor lucruri, are toată posibilitatea, invocând cu credință ajutorul lui Dumnezeu, să verifice cele spuse mai sus, prin propria sa experiență, pătrunzând, în felul acesta, esența adevăratei înțelepciuni și înțelegând că pentru Dumnezeu nu există nedreptate și neadevăr.

Dumnezeu nu susține gândurile, cuvintele și faptele noastre rele, de aceea energia care este convertită în rău, este realmente energie furată de la El, căci Dumnezeu este bunătațe și iubire. Atunci când noi acționăm în dezacord cu armonia unității lumii, instantaneu ne răsucim față de El și ne aruncăm în vâltoarea răului care nemilos ne osândește.

Omul asimilează energia – unicul izvor al căreia este Dumnezeu – atât în mod direct din harul Sfântului Duh, cât și în mod indirect prin consumul produselor naturale create. Însă de el depinde modul de convertire al ei, căci, inițial, ea este de natură benefică.

Trebuie înțeles faptul că, atunci când omul prin acțiunile sale încalcă principiile divine ale armoniei sociale și dă energiei caracter malefic, el săvârșește un act al uciderii, pentru că, primind energie benefică, el o transformă cu gândul, cuvântul și fapta în forță răufăcătoare.

Aceasta mai înseamnă că omul săvârșește și un act de înșelăciune. Pentru că Dumnezeu, ca unică sursă de energie, dă această energie benefică nu cu intenția de a face rău, dacă ar fi vrut să facă rău, El îi oferea de la bun început un caracter malefic, ci de a face bine. De aceea omul, conferind acțiunilor sale caracter răufăcător, înșală, trădează buna intenție a lui Dumnezeu, acționează în contradicție cu bunăvoința Lui.

Cea mai dezvoltată facultate a omului în copilărie este credința, pe care cei maturi, adesea, nu știu cum s-o cultive. Dacă copilului i s-ar cultiva credința, de la nașterea sa, că lumea reprezintă un întreg și Creatorul lumii este Dumnezeu, și de aceea, pentru ca să fie bine, trebuie să conlucrăm cu El, să cerem ajutorul Lui cu credință și să acționăm totdeauna în conformitate cu principiile divine ale eticii teonome, atunci procesul de cunoaștere, educare și desăvârșire a omului ar urma de la bun început calea cea adevărată.

Pentru că el s-ar convinge din propria sa experiență de acest mare și Sfânt adevăr.

Dar această credință, din păcate, nu este cultivată nici în familie, nici în școală, adică acțiunile nu sunt realizate conform principiilor divine ale eticii teonome, și aceasta în mare măsură – dacă nu chiar în primul rând – din lipsa de conlucrare a părinților și învățătorilor cu Dumnezeu, din lipsa de credință a lor și din frica că vor fi lipsiți de apărare copiii lor în relațiile cu semenii lor, învățându-i și deprinzându-i să fie mai mult răutăcioși decât iubitori, barându-le în felul acesta calea spre puterea iubirii și puterea credinței.

Această frică este rezultatul lipsei de cunoaștere a adevărului adevărat, lipsei de cunoaștere a lui Dumnezeu, pentru că acționând cu gândul, cuvântul și fapta în conformitate cu principiile divine ale eticii teonome și, deci, fiind în conlucrare directă cu Dumnezeu și cerând ajutorul Lui, omul își creează cel mai puternic scut de apărare, imposibil de a fi distrus. Trebuie să se știe că fiecare acțiune de acest fel este «diamantul» din care omul își făurește propriul său «templu», căci este în legătură armonioasă și directă cu însuși Creatorul acestei lumi.

Este o mare rătăcire și tristețe atunci când părinții, instituțiile de învățământ, organizațiile guvernamentale sau neguvernamentale, educă copiii fără a-i deprinde să conlucreze cu Dumnezeu, punând accentul mai mult pe puterile proprii și crezând că în felul acesta le asigură protecția, pe când în realitate îi lipsește de puterea de ajutorare și apărare.

Părinții, instituțiile de învățământ, organizațiile guvernamentale sau neguvernamentale, crezând că salvează copiii, în realitate îi pierd, dar nu numai pe copii îi pierd, ci și pe ei înșiși se pierd.

Dacă omul își dă seama că lucrurile înconjurătoare au grad de libertate mai mic ca al său, atunci trebuie să-și facă obiect al cunoașterii pe însuși Dumnezeu, și pe măsură ce va înainta pe această cale, adică pe măsură ce acțiunile sale cu gândul, cuvântul și fapta vor fi tot mai mult în conformitate cu principiile divine ale eticii teonome, va observa că dimensiunea obiectului său de cunoaștere este tot mai măreață și odată cu aceasta crește și dimensiunea sa ca subiect al cunoașterii.

Va observa creșterea puterii sale de cunoaștere și gradul său de libertate, iar împreună cu aceasta și gradul său de cultură până la desăvârșire, până la îndumnezeire.

Va înțelege că toate lucrurile și toate acțiunile sale au valoare numai dacă sunt subordonate principiilor divine ale eticii teonome.

Va înțelege că față de această lume trebuie să se manifeste prin prisma iubirii dumnezeiești, care nu înseamnă să întorci spatele la ea sau s-o prigonești, ci s-o ajuți întru desăvârșirea ei cu credință și iubire.

Va cunoaște puterea, sprijinul, bunătatea, iubirea Lui Dumnezeu așa cum le-a cunoscut și Saul în drum spre Damasc.

Nu există scop mai mare, mai nobil, mai suprem decât realizarea de către om a desăvârșirii sale divine, de aceea toate acțiunile sale cu gândul, cuvântul și fapta trebuie să fie în concordanță cu armonia universală, adică în conformitate cu principiile fundamentale divine ale eticii teonome.

Referințe bibliografice

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991.
2. Berdiaev, N., *Adevăr și revelație*, Editura de Vest, Timișoara, 1993.
3. Celan, E., *Viața după pragul morții*, Editura Teora, 1993.
4. Comenius, J., *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.
5. Duțu, C., *Sumar al marilor religii ale lumii și creștinismul*, Editura Gnosis, București, 1995.
6. Durkheim, E., *Formele elementare ale vieții religioase*, Editura Polirom, Iași, 1995.
7. Eliade, M., *Sacral și profanul*, Humanitas, București, 1992.
8. Eliade, M., *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol.1, 2, 3. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
9. Eliade, M., Culianu, I.P., *Dicționar al religiilor*, Humanitas, București, 1993.
10. Guiton, J., Bogdanov, G. și Bogdanov, I., *Dumnezeu și știința*, Harisma, București, 1992.
11. Joachim, W., *Sociologia religiei*, Polirom, Iași, 1997.
12. Kant, I., *Tratat de pedagogie. Religia în limitele rațiunii*, Editura Agora, Iași, 1992.
13. Lossky, V., *Introducere în teologia ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1993.
14. Mihăilescu, I., *Teologia luptătoare*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.
15. Noica, C., *Pagini despre sufletul românesc*, Humanitas, București, 1991.
16. Popescu, P., *Transcendeța și viața social armonioasă a omului. În căutarea sau reasertarea unor principii*. Chișinău, 2000.
17. Stăniloae, D., *Ascetica și mistica ortodoxă*, vol.1 și 2, Editura Deisis, Alba Iulia, 1993.
18. Stăniloae, D., *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Anastasia, București 1995.
19. Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Mănăstirea Rohia, Polirom, 2008.